

LAUSUNTO

23.3.2017

28/43/2017

Valtiovarainministeriö

VM/1069/00.01.01/2016

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAEIKSI VALTION VIRKAMIESLAIN JA TURVALLISUUSSELVITYSLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI NIIHIN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon otsikossa mainitusta esitysluonnoksesta. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Esitysluonnokseen sisältyy lakiehdotus oikeusministeriön toimialaan kuuluvan turvallisuus selvityslain (726/2014) muuttamisesta. Se on valmisteltu oikeusministeriön toimeksiannosta osana lausuttavana olevaa esitysluonnosta eikä oikeusministeriö siten anna tältä osin esitysluonnoksesta lausuntoa, vaan kohdistaa lausuntonsa valtion virkamieslain muutosehdotukseen.

Valtion virkamieslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 7 § sisältää uudistetun luettelon niistä viroista tai virkasuhteista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslain esitöiden mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulisi asettaa vain rajoitetusti ja perustellusta syystä (HE 1/1998 vp, s. 180/I). Kansalaisuusvaatimuksen asettaminen on merkityksellistä myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäätelyn kannalta.

Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään pitänyt perustuslain kannalta hyväksyttävänä säätää kansalaisuusvaatimus eräisiin virkoihin, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Valiokunnan kannanotot ovat koskeneet mm. tuomareita, poliiseja ja rajavartijoita (esim. PeVL 38/2013 vp, s. 3/I, PeVL 19/2005 vp, s. 3; PeVL 28/2004 vp, s. 3; PeVL

H:\LAUSUNTO\Virkamieslaki kansalaisuus 23032017.docx

Käyntiosoite
Eteläesplanadi 10
HELSINKI

Postiosoite
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin
02951 6001

Faksi
09 1606 7730

Sähköpostiosoite
oikeusministerio@om.fi

13/1999 vp, s. 3/II). Valiokunta on lisäksi perustellut puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen upseereille asetettua kansalaisuusvaatimusta kansakunnan yleisen turvallisuuden kannalta (PeVL 31/2008 vp, s. 2/II). Valiokunnan tulkintakäytännössä esillä olleiden seikkojen lisäksi voidaan oikeusministeriön käsityksen mukaan kansalaisuusvaatimus hyväksyttävästi asettaa valtionhallinnon keskeisiin johtaviin virkoihin sekä tehtäviin, joissa toimitaan lähellä valtion johtoa. Nämä lähtökohdat heijastuvat jo nykyisenkin valtion virkamieslain 7 §:n luettelossa.

Lakiehdotuksen 7 §:n luettelo ehdotetaan ajantasaistettavaksi ja myös merkittävästi laajennettavaksi. Oikeusministeriön käsityksen mukaan osaan laajennuksista on osoitettavissa perusteltu syy, esimerkiksi valmiuteen ja varautumiseen olennaisesti liittyvät, kansalliseen turvallisuuteen palautuvat tehtävät, tai tehtävät, joissa on pääsy kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiin tietoihin. Osa ehdotetuista lisäyksistä näyttäisi kuitenkin oikeusministeriön mielestä edellyttävän jatkovalmistelussa vielä huolellista harkintaa.

Harkinnassa on otettava huomioon mm. se, että virkaan sisältyvä merkittävä julkisen vallan käyttö ei muodosta automaattista perustetta kansalaisuusvaatimuksen asettamiselle, sekä se, että esitysluonnokseen sisältyväällä turvallisuusselvityslain muutoksella voidaan aikaisempaa perusteellisemmin selvittää virkamiesten ulkomaansidonnaisuuksia, ja näin välttää kategoristen kansalaisuusvaatimusten asettamista. Ehdotettu uusi virkamieslain 8 c §:n 1 momentti osaltaan vielä korostaa viranomaisen velvollisuutta ottaa nimitysharkinnassa huomioon tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavat sidonnaisuudet.

Erityisesti pykälän luetelmakohtat 17-20 ja niiden perustelut tulisi jatkovalmistelussa arvioida edellä mainittujen kriteerien valossa. Oikeusministeriön mielestä niihin sisältyy virkoja, joiden osalta kansalaisuusvaatimus on vaikeasti perusteltavissa. Tämä heijastuu myös luetelmakohtien yksityiskohtaisissa perusteluissa, joihin sisältyy horjuvuutta ja viittauksia sellaisiin kriteereihin, jotka eivät näyttäisi olevan puollettavissa perustuslain kannalta.

Ylijohtaja,
osastopäällikkö

Sami Manninen

Lainsäädäntöjohtaja

Tuula Majuri